

Un tresor a les golfes de la catedral

Fa set anys que València recuperava un centenar d'obres malmeses pel foc que assolà la catedral i el Museu Diocesà durant la guerra civil. Ara com ara, però, aquests quadres renaixentistes i barrocs esperen el finançament institucional perquè puguen ser restaurats.

ARXIU / JOSEP HUGUET

Vista del Palau Arquebisbal de València cap a l'any 1870. En aquestes estances es va establir la seu del Museu Diocesà des de la fundació, en 1922, fins la seua desaparició durant la guerra civil.

Han transcorregut set anys des que València va redescobrir en estat penós i gairebé calcinat el *Retaule de Sant Miquel*, del Mestre de Gavarda. Datat cap al 1527, els catàlegs donaven per perdut aquest quadre. Un bon dia, però, Maria Gómez, restauradora becada per la Conselleria de Cultura va destapar aquesta troballa tot regirant les andrones de la catedral. La descoberta d'aquest retaule que copsa les darreres glopades del gòtic i les primerenques passes del renaixement era més important del que en un primer moment es podia imaginar. Com si d'una punta d'iceberg es tractara, València, amb aquest retaule, recuperava un museu perdut entre el foc dels primers dies

de la guerra civil i desconegut fins fa set anys. Així, un total de cent una obres afectades per aquestes flames eixien a la llum. No obstant això, el quantiosíssim valor patrimonial de l'església, a més de l'escassa capacitat d'autofinançament per mantenir i exposar aquest patrimoni, no ha permès mostrar encara aquesta col·lecció, hereva dels antics Museu Diocesà i Museu de la Catedral.

El museu del bisbe Reig.

Aquests antics recintes museístics van encabir, fins la rebel·lió franquista, la totalitat d'aquestes obres que a hores d'ara esperen la restauració en un estudi de la catedral. Ara com ara, el museu catedralici continua obert tot i la reducció

d'espai i contingut que ha sofert. Tanmateix, el Museu Diocesà va desaparèixer després de l'incendi declarat en els primers dies de guerra, al juliol de 1936.

El Museu Diocesà va ser fundat pel bisbe valencià Emili Reig i Casanova en 1922. Aquest prelat gairebé va institucionalitzar una tradició: allà on exercia com a bisbe estructurava un museu on recollia tot el material més significatiu de la diòcesi i l'exposava per garantir-ne la conservació. Per descomptat, mentre va exercir la prelatura a València i Barcelona va crear-ne un en cada ciutat. El motiu fundacional, segons el degà de la catedral, Ramon Arnau, era la preocupació que mostrava Reig pel patrimoni eclesial en una època en què els furtus i les vendes de patrimoni a baix preu començaven a ser un bon negoci per a alguns.

En aquells dies d'agitació revolucionària, concretament l'endemà de l'alçament militar, el foc va destrossar part de les dependències de la catedral i del Museu Diocesà, situat al Palau Arquebisbal. Segons Ramon Arnau, durant les tres primeres nits de conflicte bèl·lic el Museu Diocesà es va cremar i l'incendi afectà els quadres que s'hi exposaven. Maria Gómez apunta, com a teoria, que la part d'aquest museu que dona al carrer fou la menys castigada perquè alguns ciutadans dugueren a terme un intent miraculós per salvar els quadres.

Així, mentre els ciutadans vivien les crueltats de la guerra civil, els representants de l'arquebisbat tras-

ARXIU / MARIA GOMEZ

ARXIU / MARIA GOMEZ

lladaven les obres calcinades al Museu de Belles Arts, on a poc a poc anaven amuntegant-se alguns dels quadres més representatius del corpus gòtic, renaixentista i barroc valencià. "És molt curiós que en aquelles dates, mentre les persones es mataben i el patrimoni es cremava, hi haguera gent disposada a salvar obres pictòriques de gran valor que llavors, i encara ara, estaven tan deteriorades que no es podrien exposar enlloc", comenta Ramon Arnau. De mica en mica, al Museu de Belles Arts, es van anar catalogant les obres castigades per les flames. Entre aquestes obres destacaven taules de Roderic d'Osona, de Ribalta, de Vicent Macip o de Yánez de la Almedina.

Temps després, els quadres van canviar d'ubicació i les obres més ben conservades ocuparen les sales de l'actual Facultat de Teologia, al carrer de Trinitaris. Tanmateix, és en 1967 quan les obres retornen a la catedral, on són amuntegades en una de les golfes. L'atzar ha volgut que, durant anys i anys, s'hi conservaren sense que ningú no es decidira a llançar-les. La restauradora Maria Gómez explica que durant els més de cinquanta anys en què van anar fent tombs els quadres, rebien sentències de mort gairebé diàriament. En el darrer moment, però, les persones amb poder de decisió sempre s'hi repensaven i les obres continuaven el seu calvari particular: l'oblit. Maria Gómez les va rescatar d'aquesta situació i durant el I Congrés d'Història de l'Art Valencià presentà el *Retable de Sant Miquel*, del Mestre de Gavarda.

A l'espera del finançament.

Aquest museu ha estat oblidat pel món cultural valencià durant les darreres sis dècades i a hores d'ara continua essent menystingut per les autoritats autonòmiques. "La Generalitat Valenciana col·labora amb la catedral en altres afers: la restauració dels Maella, de la capella dels Borja... No obstant això, no participa en la restauració dels quadres cremats durant la guerra civil. Per això, hem demanat ajudes a entitats bancàries", afirma Ramon Arnau. Sembla que hi

haurà un acord de col·laboració amb Caja Madrid que permetrà de restaurar les cent una obres amb una dedicació major a les més carbonitzades. Aquesta tasca, pressupostada en cent milions de pessetes, pot ser un èxit.

En cas que arribe aquesta col·laboració econòmica, la riquesa museística de la ciutat de València augmentarà de manera considerable. Maria Gómez, que ha restaurat tres quadres sense cap ajut econòmic tot esmerçant-se els diners dedicats a la beca de doctorat concedida per la Conselleria de Cultura, assegura que si tots aquests quadres calcinats es restauraren ocuparien unes tres sales mitjanes del Museu Sant Pius V, cosa que incrementaria encara

més el prestigi d'aquest centre.

Amb tot, sembla que no hi ha cap intenció de recuperar el desaparegut Museu Diocesà. Segons Ramon Arnau, els museus serveixen per evitar els furtus, mentre que, si els quadres es queden a la catedral, a més de donar-los seguretat i conservació com en un museu, es poden mostrar als creients, no en va es tracta d'obres de culte. Les lluites pel poder en l'església valenciana, centrades en la figura de l'arquebisbe Agustín Garcia-Gasco, poden explicar la voluntat de mantenir el patrimoni provinent de l'antic museu de la catedral i del Museu Diocesà en mans de la cúria catedralícia.

Salvador Giménez

Dalt, estat indescriptible del quadre Sant Hug de Lincoln, de Francesc Ribalta, després d'haver estat exposat a les altes temperatures, provocades per l'incendi que afectà la catedral i el Museu Diocesà durant els primers dies de la guerra civil. Baix, actual estat després que Maria Gómez haja restaurat obra. A hores d'ara, aquesta taula es pot contemplar a la capella de Santa Maria del Puig de la catedral de València.